

ภาษาบาลี ๑ คำคติธรรมประจำสัปดาห์

“โลก — สภาพธรรมที่แตกสลาย, โลก”

คำว่า **โลก** เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง [อ่านตามภาษาบาลีว่า โล - กะ] แปลว่า สภาพธรรมที่มีอันต้องแตกสลายไปเป็นธรรมดา แสดงถึงความเป็นจริงของธรรมที่เป็นจิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) **เจตสิก** (สภาพธรรมที่เกิดประกอบกับจิต) **รูป** (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร) เมื่อเกิดแล้ว มีอันต้องดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ดังข้อความบางตอนจากพระสูตรตันตปิฎกสังยุตตนิกาย สพายตนวรรค โลกสูตร ว่า “จักขุ (ตา) แตกสลาย รูป (สี, สิ่งที่ปรากฏทางตา) แตกสลาย จักขุวิญญาณ (จิตเห็น) แตกสลาย เป็นต้น”.

เมื่อกล่าวถึงโลกแล้ว ก็จะต้องมีความเข้าใจว่า โลก ไม่พ้นไปจากธรรม ไม่พ้นไปจากสิ่งที่มีจริง ๆ ที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ในคำสอนทางพระพุทธศาสนาประมวลโลกเป็น ๓ ประเภท คือโอกาสโลก (ที่เกิดของหมู่สัตว์ เช่นโลกมนุษย์) สัตว์โลก (หมู่สัตว์) และ สังขารโลก (สังขารซึ่งเป็นสภาพธรรมที่มีปัจจัยปรุงแต่งให้เกิดขึ้น) ตามความเป็นจริงแล้ว ถ้าไม่มีสภาพธรรมที่มีจริง ๆ ที่เป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยที่เป็นสังขารโลกแล้ว ก็จะไม่มีโอกาสโลก ถ้าไม่มีจิต เจตสิก รูป ก็จะไม่มีการเรียกว่าเป็นมนุษย์ เทวดา สัตว์ดิรัจฉาน เป็นต้น ถ้าเป็นผู้ที่อบรมเจริญปัญญา ย่อมจะเข้าใจตามความเป็นจริงว่า ที่มีสัตว์ บุคคลต่าง ๆ ได้นั้น ก็เพราะมีสภาพธรรมที่เป็นปรมาัตถธรรม คือ จิต เจตสิก รูป เกิดขึ้น แต่เพราะเมื่อสภาพธรรม คือ จิต เจตสิก รูป เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป สืบต่ออย่างรวดเร็ว การไม่รู้ลักษณะที่เกิดดับของจิต เจตสิก รูป จึงถืออาการของจิต เจตสิก รูป ซึ่งเกิดดับ สืบต่อปรากฏเป็นรูปร่างฐานานว่า เป็นสัตว์เป็นบุคคล

ถ้าไม่ได้ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่ชื่อว่ารู้จักโลก แม้ว่าจะได้อยู่ในโลกนี้มานานแล้ว ไม่ว่าจะกี่ปีในชาตินี้และในอดีตชาติที่ผ่านมา ๆ มา ก็หาได้รู้จักโลก トラบใดที่ยังไม่ได้ศึกษาพระธรรม ไม่ได้อบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ก็ยังไม่รู้จักโลก และไม่สามารถที่จะพ้นไปจากโลก เพราะเมื่อไม่รู้จักโลกแล้วจะพ้นไปจากโลกได้อย่างไร

ไม่ว่าจะสุขสักเท่าใด ก็ไม่ได้เป็นสุขตลอดกาล เพราะแท้ที่จริงแล้ว ความรู้สึกเป็นสุขก็เกิดขึ้นเพียงชั่วขณะระยะที่สั้นเล็กน้อยมาก เกิดแล้วก็ดับไป ซึ่งถ้าไม่ศึกษาสภาพธรรมตามความเป็นจริง จะไม่รู้แม้แต่ว่าอะไรปรากฏ ยกตัวอย่างเช่น เสียง ไม่มีใครไม่สงสัย เพราะทุกคนได้ยินเสียง แต่ว่าถ้าไม่มีสภาพรู้ ธาตุรู้ ซึ่งกำลังได้ยินหรือรู้เสียง เสียงจะปรากฏไม่ได้ เพราะฉะนั้น อารมณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เป็นอารมณ์ของจิต ซึ่งเป็นสภาพรู้หรือธาตุรู้ ถ้าไม่เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้กลิ่น ไม่ได้ลิ้มรส ไม่รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส หรือไม่คิดนึก จะรู้ไม่ได้เลยว่า มีจิตซึ่งเป็นสภาพรู้ ธาตุรู้ ซึ่งกำลังเกิดดับ แต่เวลาที่มีการเห็น มีการได้ยิน มีการได้กลิ่น มีการลิ้มรส

มีการรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส มีการคิดนึก แต่ไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งเกิดขึ้นแล้วดับไป สืบต่ออย่างรวดเร็ว จึงยึดถืออาการสัจฐานของสิ่งที่ปรากฏว่าเป็นสัตว์บ้าง เป็นบุคคลบ้าง หรือ เป็นวัตถุสิ่งต่างๆ บ้าง

ตราบใดที่ยังไม่เข้าใจธรรมที่มีจริง ๆ ในขณะนี้ ไม่ถือว่ารู้จักโลกตามความเป็นจริง แม้ว่าจะได้ศึกษาเรื่องของโลกโดยวิชาการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือวิชาวิทยาศาสตร์ ก็ไม่ถือว่ารู้จักโลกตามความเป็นจริง และวิชาการทั้งหลายเหล่านั้น ก็ไม่สามารถจะทำให้พ้นจากโลกได้ เพราะเมื่อไม่รู้จักโลก ก็ย่อมพ้นจากโลกไม่ได้ แล้วในโลกนี้ วันหนึ่งๆ มีสาระอะไรบ้าง สุขเวทนาเกิดขึ้นแล้วก็หมดไป จะให้สุขเวทนานั้นกลับคืนมาอีกก็ไม่ได้ หรือว่าผู้ใดจะมีความทุกข์ทรมานแสนสาหัสในโลกนี้ อยากจะพ้นจากโลกนี้สักเท่าใดก็พ้นไม่ได้ ถ้าไม่รู้จักโลกตามความเป็นจริง

การที่จะรู้จักโลกตามความเป็นจริง คือเข้าใจถูกเห็นถูกว่า มีสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยปรุงแต่งแล้วก็ดับไป ซึ่งเป็นสภาพธรรมแต่ละอย่าง ที่ปรากฏ เห็น-เป็นโลกอย่างหนึ่ง ได้ยิน-เป็นโลกอย่างหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นจึงไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตนหรือวัตถุใด ๆ เลย เป็นแต่เพียงธรรม เท่านั้น

เพราะฉะนั้น การที่จะรู้จักโลกตามความเป็นจริง จึงไม่ใช่สิ่งที่ง่าย จะต้องได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง บุคคลผู้ได้ฟังได้ศึกษาก็จะพิจารณาและน้อมประพฤติปฏิบัติอบรมเจริญปัญญาจนกว่าปัญญาจะเจริญขึ้น จึงจะรู้ลักษณะของโลกได้ตามความเป็นจริง ไม่ใช่รู้โลกในขณะอื่น แต่รู้โลกในขณะที่กำลังเห็น กำลังได้ยิน กำลังได้กลิ่น กำลังลิ้มรส กำลังรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส กำลังคิดนึกในขณะนี้ และมีหนทางที่จะทำให้รู้โลกที่กำลังเกิดดับในขณะนี้ คือการฟังพระธรรมน้อมไปพิจารณาลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เพราะสภาพธรรมเหล่านี้ที่เป็นตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และ สภาพธรรมที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นโลก ถ้าเป็นวิธีอื่นหรือหนทางอื่นแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะรู้จักโลกได้เลย

ดังนั้น หนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้นที่จะทำให้รู้จักโลก คือรู้สภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยมีอันแตกสลายเป็นธรรมดาว่า เป็นธรรมไม่ใช่เรา ตามความเป็นจริง และสามารถพ้นจากโลก คือพ้นจากการมีสภาพธรรมเกิดดับสืบต่อกัน ถึงความเป็นผู้ดับกิเลสสิ้นทุกข์โดยประการทั้งปวงได้ในที่สุด.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]